

עיונים לשבת פרשת וירא עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

גדולה הכנסת אורחים

הרב שאולי גרינפלד

מהקבלת פני שכניה, דכתיב: 'ויאמר ה' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וגו'.

והביא הרמב"ם דברים אלו להלכה בחיבורו הגדול משנה תורה⁵:

"שכר הלוייה [ליווי האורחים] מרובה מן הכל, והוא החק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה, מאכיל עוברי דרכים ומשקה אותן ומלוה אותן, וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכניה, שנאמר 'וירא והנה שלשה אנשים', ולוויים יותר מהכנסתן, אמרו חכמים⁶: כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים".

דברים אלו, מעוררים תמיהה גדולה: כיצד יתכן שההתנהגות הנכונה היא עזיבת גילוי השכינה, לטובת בשר ודם איזה שהוא? ובמיוחד תגדל התמיהה לאור המסופר בגמרא במסכת ברכות⁷:

"מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך, בא הגמון אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המתין לו עד שסיים תפלתו. לאחר שסיים תפלתו אמר לו: ריקא, והלא כתוב בתורתכם: 'רק השמר לך ושמר נפשך'⁸, וכתיב: 'ונשמרתם מאד לנפשתיכם'⁹, כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום? אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי? אמר לו: המתן לי עד שאפייסך בדברים. אמר לו: אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום - היית מחזיר לו? - אמר לו: לאו. ואם היית מחזיר לו, מה היו עושים לך? - אמר לו: היו חותכים את ראשי בסייף. - אמר לו: והלא דברים קל וחומר - ומה אתה שהיית עומד לפני מלך בשר ודם שהיום כאן ומחר בקבר - כך, אני שהייתי

התורה מספרת לנו, על ההתגלות של ה' לאברהם אבינו:

"וירא אליו ה' באלני ממרא, והוא ישב פתח האהל כחם היום"¹⁰.

והסביר רש"י:

"לבקר את החולה. יום שלישי למילתו היה, ובא הקדוש ברוך הוא ושאל בשלומי".

אלא שאז גם הגיעו אורחים לבקר את אברהם. אברהם נדרש להכריע בין ההתגלות האלוקית, לבין האורחים. מלשון הפסוק נראה, שלאברהם אבינו לא היה כל ספק:

"וישא עיניו וירא והנה שלושה אנשים נצבים עליו, וירא לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה"¹¹.

אברהם אבינו רץ אל עבר האורחים! אלא שלפני כן רואה אברהם אבינו לנכון לבקש מהשכינה שתמתין לו:

"ויאמר: ה' אם נא מצאתי חן בעיניך, אל נא תעבור מעל עבדך"¹².

וכתב רש"י [בפירוש השני]:

"היה אומר לקדוש ברוך הוא להמתין לו עד שיכניס את האורחים".

ולומדת מכך הגמרא בשבת⁴:

"אמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחין

5 הלכות אבל י"ד, ב.
6 סוטה מ"ו.
7 ל"ב - ל"ג.
8 דברים ד, ט.
9 פס' ט"ו.

1 בראשית י"ח, א.
2 פס' ב.
3 פס' ג.
4 קכ"ז.

הופעת השכינה! ושוב לא מובן מדוע נהג כך אברהם אבינו.

ונראה שכדי ליישב, נצטרך להבין מה היה עניינה של אותה התגלות לה זכה אברהם. וכך כתוב כאן בפירוש הרמב"ן:

"וזה גילוי השכינה אליו למעלה וכבוד לו, כעניין שבא במשכן: 'ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל כל העם'¹², כי מפני השתדלותם במצות המשכן זכו לראיית השכינה. ואין גילוי השכינה כאן וכאן לצוות להם מצוה או לדיבור כלל, אלא גמול המצוה הנעשית כבר, ולהודיע כי רצה האלהים את מעשיהם... וכן היה לאברהם בראיית השכינה זכות והבטחה".

הרמב"ן מבאר, שההתגלות אליה זכה אברהם, לא היתה שייכת מצד עצמה לענייני עבודת ה'. הקדוש ברוך הוא לא התגלה כדי לצוות מצוות או למסור דברים בנבואה. היתה זו התגלות שכל עניינה היה לכבד אברהם ולבטא נחת רוח ממנו וממעשיו. והוא על דרך מה שהבאנו מרש"י, שהקדוש ברוך הוא בא 'לבקר את החולה'.

לאור דברים אלו, אנו מבינים שאברהם אבינו לא נדרש לעזוב עבודת ה' בדרך אחת, לטובת עבודת ה' בדרך אחרת, אלא לוותר על השגה רוחנית שהיה זכאי וראוי לה, לטובת עבודת ה' על ידי הכנסת אורחים. וכך ביאר הסבא מסלבודקה בספר אור הצפון¹³:

"אין כאן וויתור. גדולה הכנסת אורחים לתת פת לחם לערביים, להשקותם ולכבדם. ענין זה יותר חשוב, יותר נעלה, אף מהקבלת פני שכינה. כדאי לוותר עליה בשביל חסד מפני שזה כל האדם, יסוד קיומו, סוד גדלותו, ועלייתו הבלתי מוגבלת".

אברהם אבינו ידע, שהדרך האמיתית להתקרב אל ה', איננה דרך חוויות רוחניות עצומות ככל שיהיו, אלא רק דרך עשיית רצונו בפועל. העיסוק בחסד, בהקבלת האורחים, הוא שיביא את אברהם ואת כל אחד מאיתנו באמת להקבלת פני השכינה.

עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חי וקיים לעד ולעולמי עולמים - על אחת כמה וכמה! מיד נתפייס אותו הגמון, ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום".

הרי שאין זה אלא דבר פשוט ביותר שאין שום מקום לכבד בני אדם כאשר נמצאים לפני ה'!

מִרְן הֶרַאִי"ה קוֹק זצ"ל, בספרו מוסר אביך¹⁰ כתב:

'בכל דרכיך דעהו'¹¹ - צריך לבקש את הקדוש ברוך הוא בתוך הדרכים שהוא [האדם] מתנהג בהם. כשהוא עוסק בתפילה אז יבקש את הקדוש ברוך הוא בהבנת ענייני תפילתו וכוונה רצויה באמונת הלב באותם העניינים של תפילתו, ולא יבקש את הידיעה בשעה ההיא בעניינים אחרים, כי כיון שהוא עוסק בעבודה זו הקדוש ברוך הוא כביכול שורה מצידו בזו העבודה דוקא, ובה ימצאנה ולא במקום אחר. וכשהוא עוסק בתורה ידע שימצא את הקדוש ברוך הוא בהיותו מעמיק ומעיין להבין דבר על בריו ולזכור ולשנן היטב, ובזה הוא יודע אותו יתברך בתורתו ולא באופן אחר, כי בשעה זו הוא מתגלה בעבודה זו. וכן בהיותו עסוק בגמילות חסדים להיטיב לחבירו אז יבקש את הקדוש ברוך הוא רק בהעמקת עצה איך להיטיב לו [לחבירו] טובה גדולה הגונה וקיימת".

מִרְן הֶרַב זצ"ל מלמד אותנו, שכאשר אדם עסוק באיזו שהוא אופן של עבודת ה' - בין אם בתפילה או בלימוד או בגמילות חסדים, עליו לדעת שעכשיו הוא נפגש עם הקדוש ברוך הוא דרך מה שהוא עושה. ולכן עליו להיות מרוכז במה שהוא עוסק בו, ולהשתדל לעשותו על הצד הטוב ביותר, כיון שכרגע זו הדרך היחידה שלו להיפגש עם ה'.

מדברים אלו אנו לומדים, שהעיסוק הכנסת אורחים אינו עומד בסתירה להקבלת פני שכינה. להיפך - גם הכנסת אורחים היא הקבלת פני שכינה, וכאשר האדם עוסק בכך, זו הדרך היחידה שלו להקביל את פני השכינה.

אמנם דברים אלו, עדיין אינם מעלים מזור לשאלתנו. שהרי מהפסוקים ומדברי הגמרא מבואר שאברהם אבינו עוזב את השכינה ורץ לקבל את האורחים, ולא שאברהם אבינו ממשיך לקבל את האורחים למרות

12 ויקרא ט, כ"ג.
13 חלק א בראשית עמ' רמד.

10 פרק ב אות ב.
11 משלי ג, ו.